

УДК 658.15:005.311

Зоя Федорівна ПЕТРЯЄВА

кандидат економічних наук, професор кафедри економічного аналізу
Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

E-mail: petryaeva_zoya@mail.ru

Ганна Анатоліївна ІВАЩЕНКО

кандидат економічних наук, доцент кафедри економічного аналізу
Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

E-mail: ivanna00@rambler.ru

Олексій Олександрович ПЕТРЯЄВ

кандидат економічних наук, доцент кафедри
державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки
Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

E-mail: dozchent@rambler.ru

**АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВИХ
РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА**

Анотація

В рамках дослідження авторами розглянуто та узагальнено понятійно-категоріальний апарат аналізу фінансових ресурсів підприємства; сформовано систему показників для проведення аналізу фінансових можливостей розвитку підприємства; проведено аналіз фінансового стану підприємства та виявлено резерви фінансових можливостей його розвитку; удосконалено аналітичні підходи щодо оцінки фінансових ресурсів на основі побудови множинної регресійної економіко-математичної моделі. Розмежовано інструментарій та системи показників для процесів формування та використання фінансових ресурсів підприємства. Запропонована система аналітичного забезпечення процесів формування та використання фінансових ресурсів підприємства є універсальною, комплексною та ефективною. Її комплексність проявляється за рахунок того, що використано такий інструментарій оцінки, який інтегрує в собі методи економічного аналізу, методи багатовимірного статистичного аналізу та методи прогнозування.

Множинну регресійну економіко-математичну модель, яка відображає силу та напрям впливу співвідношення власних та позикових коштів підприємства, коефіцієнтів автономії та оборотності активів підприємства, питомої ваги амортизації в загальній сумі операційних витрат та питомої ваги матеріальних витрат в сумі операційних витрат підприємства на рентабельність продажу побудовано за допомогою пакету прикладних програм «Statgraphics Centurion XV Version 15.1.02». За результатами економіко-математичного моделювання виявлено, що менеджменту досліджуваного підприємства необхідно зосередитися на підвищенні незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Ключові слова: розвиток, фінансові можливості, функціонування, фінансовий аналіз, прибуток, економіко-математичні методи.

Zoia Fedorivna PETRIAIEVA

PhD in Economics, Professor of the Department of Economic Analysis
of Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

E-mail: petryaeva_zoya@mail.ru

Hanna Anatoliivna IVASHCHENKO

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Economic Analysis
of Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

E-mail: ivanna00@rambler.ru

Oleksii Oleksandrovych PETRIAIEV

PhD in Economics, Associate Professor of the Department
of Public Management, Public Administration and Regional Economy
of Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

E-mail: dozchent@rambler.ru

**ANALYTICAL SUPPORT OF ESTIMATING
ENTERPRISE FINANCIAL RESOURCES**

Annotation

Within the context of the research the authors have studied and generalized the conceptual categorical framework of the analysis of an enterprise financial resources; the

system of indexes has been formed for analysing financial possibilities of an enterprise development; the analysis of an enterprise financial state has been carried out and the reserves of financial possibilities of its development have been revealed; analytical approaches to estimating the financial resources have been improved on the basis of construction of multiple regressive economic and mathematical model. The tools and systems of indexes for the processes of forming and using the financial resources of an enterprise have been distinguished.

Keywords: *development, financial possibilities, functioning, financial analysis, income, economic and mathematical methods.*

JEL classification: C 13, D 24

Вступ

Оптимальне фінансове забезпечення діяльності та ефективне управління фінансовими ресурсами підприємства дозволяє йому реалізовувати свої основні цілі і розвиватися. Фінансові можливості підприємства представлені його загальним фінансовим станом, структурою та джерелами фінансування діяльності, забезпеченістю та ефективністю використання наявних фінансових ресурсів.

Підприємство зацікавлено в багатьох економічних чинниках, але насамперед воно намагається досягти позитивного фінансового результату для свого подальшого існування та розвитку. Отримання прибутку та унеможливлення виникнення збитків – стає першочерговим завданням для господарства. З величини фінансових результатів можна судити про всі аспекти діяльності господарюючого суб'єкту, його фінансові можливості. Прибуток є основним джерелом інтенсивного та інноваційного розвитку підприємства, реконструкції виробництва, модернізації його матеріально-технічної бази, покращення соціальних стандартів тощо.

Оскільки значна кількість українських підприємств перебуває у складному фінансовому становищі та є збитковою, постає необхідність в розробці методичних підходів щодо об'єктивної оцінки фінансових ресурсів, які має підприємство для

забезпечення свого розвитку. Наукова і практична значущість вирішення цих питань обумовлюють актуальність обраної теми, цілі та напрями дослідження.

Науковою базою вирішення проблем в області оцінки фінансових ресурсів підприємства є сучасна теорія фінансового аналізу. Суттєвий теоретико-методологічний вклад з питань фінансового аналізу зробили такі вчені, як Н. Хрущ [1], О. Філімоненков [2], І. Зятковський [3], І. Бланк [4], В. Ковальов [5], Л. Гришина [6], О. Івашко [7], С. Романюк [8], О. Смольська [9] та ін. Проте, незважаючи на вагомий внесок вчених, у науковій літературі все ще не достатньо вирішені практичні аспекти оцінки фінансових ресурсів для забезпечення розвитку підприємства. Тому це питання потребує більш поглибленого вивчення. Використання сучасних комп'ютерних технологій дозволяє визначити тісний взаємозв'язок фінансових результатів діяльності підприємства з його фінансовим станом і оцінити фінансові ресурси для подальшого розвитку суб'єкта господарювання.

Мета та завдання статті

Метою цієї статті є узагальнення існуючих теоретичних положень, обґрунтування та розробка методичних підходів і практичних рекомендацій щодо оцінки фінансових ресурсів підприємства з використанням сучасних комп'ютерних технологій. Основні завдання, які розкривають мету статті:

- 1) сформувати систему показників для проведення аналізу фінансових ресурсів підприємства;
- 2) провести аналіз фінансового стану підприємства;
- 3) виявити резерви фінансових ресурсів і можливостей подальшого розвитку підприємства;
- 4) удосконалити аналітичні підходи щодо оцінки фінансових ресурсів підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження

На фінансовий стан підприємства впливають не тільки зовнішні умови його функціонування, але й внутрішні можливості ефективного використання всіх

наявних ресурсів. Все більш вагоме значення здобуває своєчасна оцінка фінансових ресурсів підприємства щодо його подальшого розвитку та функціонування в цілому.

При оцінці фінансових ресурсів підприємства аналізують загальний фінансовий стан підприємства; структуру і стан джерел фінансування його діяльності; потенційних джерел надходження фінансування; забезпеченість оптимального використання фінансових ресурсів. Значну увагу під час оцінки фінансових ресурсів для розвитку підприємства необхідно приділяти саме оцінці фінансових ресурсів підприємства.

Аналіз літературних джерел свідчить про наявність різних підходів до трактування поняття "фінансові ресурси" [1, 2], багато з яких недостатньо повно відображають сутність даної економічної категорії. З нашої точки зору найбільш правильне визначення поняття "фінансові ресурси" дає О. М.Філімоненков [2], який розглядає фінансові ресурси як власний, позичений та залучений капітал, який підприємства використовують для формування власних активів і здійснення виробничо-фінансової діяльності з метою отримання прибутку. Резерви фінансових ресурсів, які створюються на підприємствах за рахунок прибутків, необхідні для підтримання стабільності кругообігу грошових коштів і всього процесу розширеного відтворення.

Розроблена система аналітичного забезпечення процесів формування та використання фінансових ресурсів підприємства відрізняється універсальністю, комплексністю та ефективністю. Універсальність розробленого аналітичного забезпечення проявляється в тому, що запропоновані системи показників та інструментарій можна використовувати при проведенні оцінки фінансових ресурсів на підприємствах з будь-якою формою власності та з будь-якими особливостями виробництва, або надання послуг. Комплексність запропонованого аналітичного забезпечення оцінки фінансових ресурсів простежується в тому, що використано комплексний інструментарій оцінки, який інтегрує в собі методи економічного аналізу, методи багатовимірного статистичного аналізу та методи прогнозування.

Основною відмінністю запропонованої системи аналітичного забезпечення процесів формування та використання фінансових ресурсів підприємства є чітке

розмежування та відокремленість систем показників та інструментарію для проведення оцінки та аналізу процесів формування та використання фінансових ресурсів.

Систему аналітичного забезпечення оцінювання процесів формування та використання фінансових ресурсів підприємства подано на рис. 1.

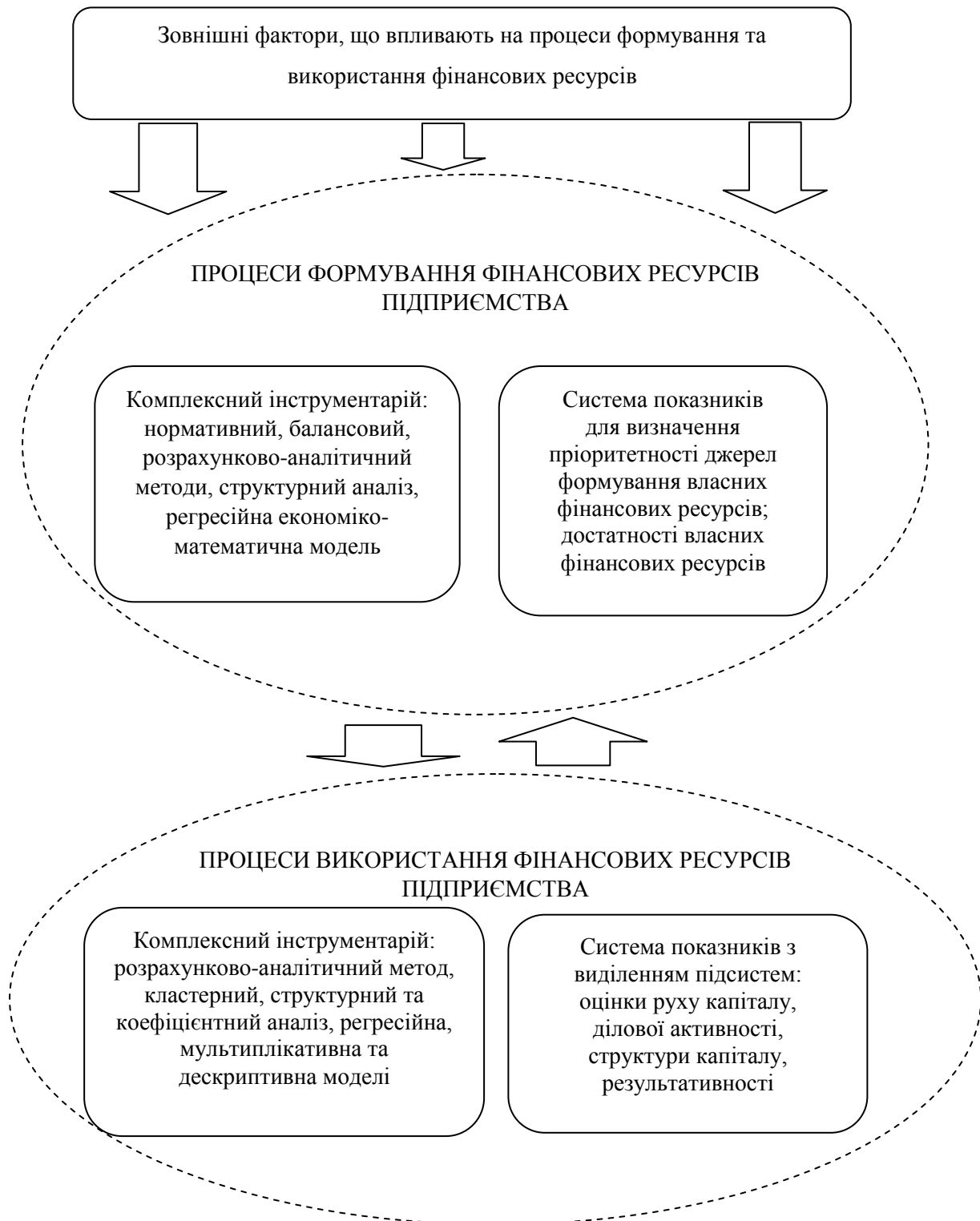

Рис. 1. Система аналітичного забезпечення оцінювання процесів формування та використання фінансових ресурсів підприємства

Розмір і характер фінансових результатів за кожний період діяльності підприємства є найважливішим підсумковим показником його роботи. В системі показників фінансових результатів оцінюються різні сторони виробничої, ринкової та фінансової діяльності. Методичні підходи щодо визначення фінансових ресурсів і можливостей подальшого розвитку підприємства розглянемо на прикладі ТОВ "ІМПУЛЬС".

Результати розрахунку за даними ТОВ "ІМПУЛЬС" [10] показали, що валовий прибуток в 2014 році знизився на 21,9%. Таке явище пов'язане в основному з ростом цін на матеріали та тарифи. Однак, слід відмітити, що на підприємстві змінився рівень і структура витрат. Це може бути свідченням зниження якості товарів, рівня організації праці. Резерви росту чистого прибутку на підприємстві склали 5104 тис. грн., з них: 2344 тис. грн. – від зменшення об'єму реалізації, 2742 тис. грн. – від збільшення адміністративних витрат, 18 тис. грн. – від погіршення ефективності фінансової діяльності.

Для оцінки фінансового стану ТОВ "ІМПУЛЬС" протягом досліджуваного періоду часу необхідно визначити фінансові коефіцієнти за даними фінансової звітності підприємства за 2010 – 2014 роки. Сума коштів, які є в розпорядженні підприємства, помітно зростала протягом всього досліджуваного періоду. Збільшення показника свідчить про зростання майнового потенціалу ТОВ «ІМПУЛЬС». Позитивна тенденція спостерігається в динаміці питомої ваги активної частини у складі основних фондів підприємства, показник якої також зростає протягом 2010-2014 років.

Коефіцієнти прибутковості свідчать про ефективність управління, бо вони є своєрідним індикатором його якості, а також свідчать про спроможність (або неспроможність) підприємства заробити достатній прибуток для інвестицій. Розмір функціонуючого капіталу показує, яка частина капіталу підприємства є джерелом покриття його поточних активів.

При нормальному функціонуванні підприємства, коефіцієнт поточної ліквідності має бути не менший за одиницю. Це свідчить про наявність достатньої кількості вільних грошових ресурсів, які підприємство може використати для погашення своїх поточних зобов'язань в разі виникнення такої потреби. Проте значення коефіцієнту, що перевищує 3, свідчить про недостатньо раціональну структуру капіталу. Коефіцієнт поточної ліквідності ТОВ "ІМПУЛЬС" протягом аналізованого періоду значно перевищував його нормативне значення.

Найбільш жорсткий критерій ліквідності – коефіцієнт платоспроможності підприємства – мав тенденцію до зростання до 2012 року, коли значення показника почало помітно знижуватися. При цьому протягом 2011-2014 років коефіцієнт не перетинав своєї рекомендованої нижньої межі – 0,2, що свідчить про здатність керівництва підприємства до ефективного управління господарськими процесами та підтримки належного рівня платоспроможності навіть під час кризової ситуації в економіці і при значному зниженні обсягів реалізації та постачання продукції. Мінімальне досягнуте значення коефіцієнту – 0,0018, пов'язане із наявністю недостатньої суми готівкових коштів у підприємства на кінець 2010 року. В середньому протягом 2014 р. ТОВ "ІМПУЛЬС" було здатне негайно погасити близько 26 % своїх поточних зобов'язань.

Питома вага запасів в оборотних активах ТОВ "ІМПУЛЬС" має помітну тенденцію до зниження. Така ситуація має позитивний вплив на результати діяльності підприємства, бо накопичення значних обсягів виробничих запасів, які є найменш ліквідними активами, свідчить про зниження активності підприємства.

Оптимальною є ситуація, коли не менш ніж 50 % фінансування діяльності підприємства здійснюється за рахунок власних джерел, тобто мінімальне допустиме значення коефіцієнту автономії складає 0,5. Значення коефіцієнтів концентрації власного та залученого капіталу показують, що не менше ніж 74 % становить частка власності ТОВ "ІМПУЛЬС" в загальній сумі коштів, які було інвестовано у його діяльність.

Коефіцієнт автономії протягом аналізованого періоду мав тенденцію до зростання. Це говорить про здатність ТОВ "ІМПУЛЬС" забезпечити достатній

рівень своєї фінансової незалежності від зовнішніх джерел фінансування діяльності – кредиторів, інвесторів тощо. Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів на ТОВ "ІМПУЛЬС" стабільно знижувався протягом 2010-2013 років. На кінець 2014 року значення показника зменшилось на 66,36 % у порівнянні із значенням 2010 року.

Динаміка коефіцієнту довгострокового залучення позикових коштів свідчить про те, що протягом досліджуваного періоду часу ТОВ "ІМПУЛЬС" розраховалося по всіх своїх довгострокових зобов'язаннях. На кінець 2013 та 2014 років довгострокових зобов'язань підприємство не мало. Це підтверджує дуже низький рівень залежності від кредиторів та відсутність загрози зниження фінансової стійкості підприємства.

Показники рентабельності є відносними характеристиками фінансових результатів ефективності діяльності підприємства. З одержаних результатів розрахунку показників рентабельності можна зробити висновок, що прибутковість діяльності підприємства знижувалася протягом аналізованого періоду часу. Така ситуація виникає в результаті негативного впливу великої кількості внутрішніх чинників, а також зовнішніх чинників, які підприємство не може контролювати. Для знаходження фінансових резервів та подальшого формування стратегії розвитку підприємства, необхідно виявити та оцінити вже наявні фінансові можливості для розвитку ТОВ «ІМПУЛЬС».

Оцінка фінансового стану ТОВ "ІМПУЛЬС" показала, що підприємство в достатній мірі забезпечене власними коштами, але недостатньо ефективно використовує їх в процесі своєї діяльності. Протягом 2010-2014 років найбільш стрімке погіршення відбулося серед показників рентабельності по підприємству. На зниження рівня прибутковості діяльності ТОВ "ІМПУЛЬС" мала вплив певна сукупність факторів. Серед них головне місце посідають скорочення обсягів реалізації продукції та зростання обсягів заборгованості, за рахунок чого відбулося помітне погіршення показників ділової активності підприємства.

При низькому рівні прибутковості підприємству необхідно прагнути до прискорення оборотності своїх активів, підвищення ділової активності. Протягом

аналізованого періоду відбулося помітне погіршення всіх показників ділової активності підприємства. Так, показники загальної оборотності капіталу та оборотності власного капіталу по відношенню до показників 2010 року зменшилися на 47,4 % і 56 % відповідно. Така ситуація негативно впливає на результати діяльності підприємства, бо за рахунок уповільнення оборотності капіталу відбувається скорочення суми прибутку підприємства.

Разом із зміною оборотності капіталу ТОВ «ІМПУЛЬС» відбулось скорочення оборотності дебіторської та кредиторської заборгованостей підприємства та відповідне зростання середнього строку їх обертання. Так, середній строк обертання кредиторської заборгованості збільшився на 10 днів, строк обертання дебіторської заборгованості – на 97 днів.

Середній строк обороту запасів збільшився з 61 до 72 днів. Через уповільнення обертання виробничих запасів в процесі виробничо-господарської діяльності підприємства виникає необхідність в більшій кількості коштів для забезпечення такої діяльності. Тому для економії коштів, підтримання стійкого фінансового стану та підвищення рівня прибутковості діяльності ТОВ "ІМПУЛЬС" перш за все треба спрямувати увагу на пошук можливих шляхів збільшення обсягів реалізації виготовленої продукції.

Виявлення невикористаних резервів фінансових можливостей підприємства дозволяє визначити найбільш вагомі чинники, які мають вплив на результативні показники його діяльності. Для вивчення впливу таких показників на фінансове забезпечення діяльності та розвитку підприємства доцільним є використання методів економіко-математичного моделювання.

В професійній діяльності сучасних економістів-аналітиків важливим методологічним інструментом є економіко-математичні методи. Розробка економіко-математичних моделей є важливою ланкою в теоретичних та прикладних економічних дослідженнях. В основі багатовимірного статистичного аналізу лежать методи регресійного аналізу.

В процесі аналізу фінансового стану ТОВ «ІМПУЛЬС» було встановлено, що найбільш слабким місцем підприємства протягом 2010 – 2014 років був рівень

прибутковості, який постійно знижувався, головним чином через зменшення обсягів реалізації продукції. Тому результативним показником для проведення регресійного аналізу був обраний показник рентабельності продажу. Побудова моделі була здійснена за допомогою пакету прикладних програм «Statgraphics Centurion XV Version 15.1.02» і табличного процесору Microsoft Office Excel 2003. Показники, обрані для проведення регресійного аналізу, представлені наступною сукупністю: y – рентабельність продажу; x_1 – співвідношення власних та позикових коштів підприємства; x_2 – коефіцієнт автономії; x_3 – коефіцієнт оборотності активів підприємства; x_4 – питома вага амортизації в загальній сумі операційних витрат; x_5 – питома вага матеріальних витрат в сумі операційних витрат підприємства.

Рівняння регресії, яке відображає вплив співвідношення власних та позикових коштів ТОВ "ІМПУЛЬС" на рентабельність продажу має наступний вигляд: $y = 0,0116 + 0,4283 x_1$. Коефіцієнт кореляції в отриманій моделі дорівнює 0,7591, тому, згідно шкали Чеддока, сила кореляційного зв'язку між змінними є високою. Можна зробити висновок, що при $b = 0,4283$, із зростанням коефіцієнту співвідношення власних та позикових коштів підприємства на 1 %, показник рентабельності продаж зростає на 0,43 %.

Парна модель впливу коефіцієнту автономії на рентабельність продажу ТОВ "ІМПУЛЬС" має наступний вигляд: $y = 0,6363 + 0,6821x_2$. Тіснота зв'язку між залежними та незалежною змінними висока, оскільки показник кореляції складає 0,774. Коефіцієнт автономії виступає в якості показника-стимулятора, тому його зростання на 1 % сприяє збільшенню рівня рентабельності продаж на 0,64 %.

Вплив оборотності активів підприємства на зміну показника виражається наступним рівнянням регресії: $y = - 0,0279 + 0,1648x_3$. Розрахований коефіцієнт кореляції дорівнює 0,761, це свідчить про високу силу кореляційного зв'язку між залежною та незалежною змінними. При $b = 0,10116$, при зростанні коефіцієнту оборотності активів підприємства на 1 %, рівень рентабельності продаж зростає на 0,16 %.

Наступним чинником, який складає вагому частку в забезпеченні підприємства власними фінансовими ресурсами для подальшого розвитку, є

накоплена амортизація. Вплив зміни суми амортизації на узагальнюючий показник представлена наступним рівнянням: $y = 0,345751 - 0,1658157x_4$. Коефіцієнт кореляції в моделі склав (- 0,78), що говорить про сильний зв'язок між показниками. Додатне значення кореляції свідчить про наявність прямого зв'язку між змінними, а від'ємне – про зворотній зв'язок. Відповідно, можна стверджувати, що між показником рентабельності продаж та амортизацією існує тісний зворотній зв'язок. Оскільки амортизація є показником-дестимулятором, то відповідно показник рентабельності продажу зменшується на 0,19 % при зростанні суми нарахованої амортизації на 1 %.

Вплив питомої ваги матеріальних витрат в сумі операційних витрат підприємства на зміну показника виражається наступним рівнянням регресії: $y = -0,16555 + 0,5359x_5$. При зміні частки матеріальних витрат в загальній сумі операційних витрат на 1 % розмір рентабельності продаж збільшується на 0,58 %.

Спираючись на побудовані лінійні регресійні моделі, можна стверджувати, що найбільший вплив на рентабельність продаж мають такі фактори, як зростання незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування та збільшення частки матеріальних витрат в загальній сумі операційних витрат підприємства. Після побудови лінійної регресійної моделі, необхідно здійснити економіко-математичний аналіз отриманих результатів та їх економічну інтерпретацію.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Таким чином аналіз фінансових ресурсів і можливостей розвитку підприємства представляє собою доволі складний процес виявлення перспектив досягнення стратегічних цілей та розвитку підприємства за рахунок наявних фінансових ресурсів, що передбачає визначення і розв'язання проблемних питань стосовно оптимізації структури фінансування, джерел формування і ефективності використання фінансових ресурсів та інших аспектів фінансової діяльності підприємства.

В рамках дослідження авторами узагальнено понятійно-категорійний апарат аналізу фінансових ресурсів підприємства; проведено аналіз фінансового стану підприємства та виявлено резерви фінансових ресурсів і можливостей розвитку;

удосконалено технологію аналізу фінансових ресурсів суб'єкта господарювання на основі використання сучасних комп'ютерних технологій. Розроблено систему аналітичного забезпечення процесів формування та використання фінансових ресурсів підприємства.

Отримані рівняння регресії доцільно використовувати для прогнозування можливих сценаріїв розвитку відповідних економічних процесів або явищ. Прогнозування здійснюється шляхом підстановки певних значень факторів в існуючу модель. Застосування факторних моделей дозволяє розширити можливості прогнозування прибутку підприємства, його рентабельності. Такі моделі добре програмуються з використанням можливостей обробки даних за допомогою комп'ютерних технологій, особливо при розрахунках структурних зрушень в продукції.

Список літератури

1. Хрущ Н. Аналіз та оцінка рівня прибутковості фінансових ресурсів підприємства / Н. Хрущ // Економіст.– 2007. – №7.– С. 28 – 31.
2. Філімоненков О. Фінанси підприємств: навчальний посібник / О. Філімоненков. – К: МАУП, 2004. – 328 с.
3. Зятковський І. В. Фінансове забезпечення діяльності підприємств: монографія / І. В. Зятковський. – Тернопіль. Економічна думка. – 2000. – 215 с.
4. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента / И. А. Бланк. – К.: НИКА–центр, 2009. – 592 с.
5. Ковалев В. В. Финансовый анализ, методы и процедуры / В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 560 с.
6. Гришина Л. О. Вдосконалення аналізу фінансової діяльності підприємств машинобудування / Л. О. Гришина, В. Ф. Кондратьєва // Збірник наукових праць Кіровоградського національного технічного університету. Серія: Економічні науки. – 2010. – № 13. – С. 21 – 28.
7. Івашко О. М. Деякі підходи до застосування методик оцінки фінансового стану підприємства / О. М. Івашко, Н. Г. Міценко Н.Г. // Економіка, планування і управління в лісовиробничому комплексі. Науковий вісник, 2006. – С. 16 – 22.

8. Романюк С. А. Аналіз фінансових можливостей підприємств в умовах реформування фінансово–кредитних відносин / С. А. Романюк, В. О. Козловський // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2009. – № 1. – С. 17–26.

9. Смольська О. Я. Джерела формування фінансових ресурсів підприємств [Електронний ресурс] / О. Я. Смольська // Стратегічні орієнтири. Категорія: Фінанси підприємств. – 2011. Режим доступу: <http://libfor.com/index.php?newsid=284>.

10. Офіційний web-сайт Державного комітету статистики України. Режим доступу <http://www.ukrstat.gov.ua>.

References:

1. Khrushch N. Analiz ta otsinka rivnia prybutkovosti finansovykh resursiv pidpriemstva / N. Khrushch // Ekonomist. – 2007. – No. 7. – P. 28–31.

2. Filimonenkov O. Finansy pidpriemstv : navch. posib. / O. Filimonenkov. – K. : MAUP, 2004. – 328 p.

3. Ziatkovskiy I. V. Finansove zabezpechennia diialnosti pidpriemstv : monohrafiia / I. V. Ziatkovskiy. – Ternopil : Ekonomichna dumka, 2000. – 215 p.

4. Blank I. A. Osnovy finansovogo menedzhmenta / I. A. Blank. – K. : NIKA-tsentr, 2009. – 592 p.

5. Kovalov V. V. Finansovyy analiz, metody i protsedury / V. V. Kovalov. – M. : Finansy i statistika, 2001. – 560 p.

6. Hryshyna L. O. Vdoskonalennia analizu finansovoi diialnosti pidpriemstv mashynobuduvannia / L. O. Hryshyna, V. F. Kondratieva // Zbirnyk naukovykh prats Kirovohradskoho natsionalnogo tekhnichnogo universytetu. Seriiia : Ekonomichni nauky. – 2010. – No. 13. – P. 21–28.

7. Ivashko O. M. Deiaki pidkhody do zastosuvannia metodyk otsinky finansovoho stanu pidpriemstva / O. M. Ivashko, N. H. Mitsenko // Ekonomika, planuvannia i upravlinnia v lisovyrobnychomu kompleksi : naukovyi visnyk. – 2006. – No. 16.6. – P. 16–22.

8. Romaniuk S. A. Analiz finansovykh mozhlyvostei pidpriemstv v umovakh reformuvannia finansovo-kredytnykh vidnosyn / S. A. Romaniuk, V. O. Kozlovskiy, K. A.

Lvivska // Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutu. – 2009. – No. 1. – P. 17–26.

9. Smolska O. Ya. Dzherela formuvannia finansovykh resursiv pidpriemstv [Electronic resource] / O. Ya. Smolska // Stratehichni oriientyry. Katehoriia: Finansy pidpriemstv. – 2011. – Access mode : <http://libfor.com/index.php?newsid=284>.

10. Ofitsiinyi veb-sait Derzhavnoho komitetu statystyky Ukrainy. – Access mode : <http://www.ukrstat.gov.ua>.